

werden door feilbare mensen gelezen – gewikt en gewogen, ingevoegd in een algemeen beeld, waarbij de beoordelaars zich geen moment los konden maken van hun algemene inzichten, vaak ook niet van hun gevoelens: hoop aan de ene kant, angst aan de andere. *Achteraf* kan men constateren dat GS III door haar samenwerking met Engelsen en Tsjechen al in de zomer van '39 de beschikking kreeg over geheime berichten van grote strategische betekenis – of die betekenis volledig beseft werd, is een geheel andere zaak.

Nu strekte die samenwerking welke door generaal van Oorschot bevorderd werd, zich niet alleen tot het uitwisselen van militaire gegevens over Duitsland uit. De generaal zag, gelijk reeds gezegd, Nederland, Frankrijk en Engeland in de toekomst als feitelijke militaire bondgenoten en achtte het dus van belang dat de Nederlandse legerleiding tijdig zou weten wat zij van Fransen en Engelsen aan hulp te verwachten had en dat Fransen en Engelsen tijdig zouden weten, op welke hulp de Nederlandse legerleiding prijs stelde – dat alles voor het geval Duitsland tot agressie zou overgaan. Elk jaar ging de generaal, vertelde hij in '48 aan de Enquêtecommissie, twee weken naar Parijs; tijdens een van die bezoeken (vermoedelijk viel het in '37) werd hij uitgenodigd om bij de chef van de Franse generale staf te komen, generaal Gamelin. Deze zei toen: 'Ik zal u de kroon op uw werk laten zien': daags daarna werd hij meegenomen naar Rijsse. Daar toonde men hem honderden, met munitie geladen militaire vrachtauto's. 'Zodra wij', werd daarbij gezegd, 'een telefoontje krijgen van de militaire attaché in Nederland om jullie te ondersteunen, komen zij.'¹ Gamelin had in het onderhoud met de chef van GS III nog meegedeeld dat hij vier divisies gereed had staan om Nederland bij een Duitse aanval te hulp te komen. Die mededeling (het is de vraag of van Oorschot haar tien jaar later juist weergaf) werd door generaal van Oorschot aan generaal Reynders doorgegeven.²

Ten aanzien van de Engelsen handelde generaal van Oorschot niet anders:

'De Engelsen hebben mij gevraagd (en ik heb er antwoord op gegeven): Neem eens aan dat de Duitsers jullie land aanvallen, wat hebben jullie dan nodig? Waaraan heb je behoefte? Ik heb met medewerking van het bureau generale staf een grote memorie gemaakt. Dit bureau wist niet, dat mij die vraag was gesteld. Ik heb die lijsten een half jaar vóór het uitbreken van de oorlog, dus 1939, verstuurd. Zij wisten dus wat wij nodig hadden . . . Daarvoor waren die contacten wel goed.'³

Of generaal van Oorschot die lijsten zes maanden vóór het uitbreken van

¹ Getuige J. W. van Oorschot, *Eng.*, dl. II c, p. 452. ² Getuige I. H. Reynders, a.v., dl. I c, p. 12. ³ Getuige J. W. van Oorschot, a.v., dl. II c, p. 452.